

Studia i Materiały
Wydziału Teologicznego
Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Nr 34

Redaktor serii:
Ks. ARTUR MALINA

Ks. Artur Malina

Chrzest Jezusa
w czterech Ewangeliach
Studium narracji i teologii

Księgarnia św. Jacka
Katowice 2007

© 2007 by Księgarnia św. Jacka, Katowice

Recenzent:

Ks. prof. dr hab. Antoni Paciorek

Redakcja i korekta książki:

Danuta Brachaczek

ISSN 1643-0131

ISBN: 978-83-7030-571-0

Wydział Teologiczny

Uniwersytetu Śląskiego

ul. Jordana 18, 40-043 Katowice

tel. (0-32) 356 90 56

faks (0-32) 356 90 55

internet: www.wtl.us.edu.pl

e-mail: sekretariat@wtl.us.edu.pl

Księgarnia św. Jacka Sp. z o.o.

ul. Warszawska 58, 40-008 Katowice

tel.: (0-prefiks-32) 355 48 00

faks: (0-prefiks-32) 355 81 30

e-mail: redakcja@ksj.pl

księgarnia internetowa: www.ksj.pl

Łamanie tekstu:

STUDIO NOA, Ireneusz Olsza

ul. Emerytalna 17c/48, 40-729 Katowice

tel./faks (0....32) 252 76 62

internet: www.dtp.studio-noa.com.pl

e-mail: poczta@studio-noa.com.pl

Druk i oprawa:

Drukarnia G.S. sp. z o.o.

ul. Zabłocie 43, 30-701 Kraków

SPIS TREŚCI

INDICE DI CONTENUTO	IX
SKRÓTY	XIII
WPROWADZENIE	1
1. Chrzest Jezusa a orientacja chrystologii	2
1.1. Zwrot biblijny	2
1.1.1. Uznanie egzegezy naukowej	3
1.1.2. Wobec pluralizmu metod i rezultatów	4
1.1.3. Jedność teologiczna Biblii	5
1.2. Zwrot antropocentryczny	8
1.2.1. Rola człowieczeństwa Jezusa	8
1.2.2. Rola <i>Sitz im Leben</i>	9
1.2.3. Ograniczenia metody antropologicznej	11
1.2.4. Człowieczeństwo objawione	11
2. Dlaczego chrzest Jezusa?	13
2.1. Prymat wydarzenia	13
2.1.1. W historii Jezusa	14
2.1.2. W działalności apostołskiej	17
2.1.3. W strukturze Ewangelii	18
2.2. Stan badań	19
2.2.1. Chrzest Jezusa w tradycyjnych ujęciach	20
2.2.2. W okresie <i>Leben-Jesu-Forschung</i>	23
2.2.3. W klasycznej <i>Formgeschichte</i>	25
2.2.4. W nurcie <i>Traditionsgeschichte</i>	30
2.2.5. W egzegezie katolickiej	30
2.2.6. Monografie poświęcone perykopie	32
2.2.7. Historia redakcji	37
2.2.8. Próby syntezy	39
3. Przedmiot i metoda wobec stanu badań	40
3.1. Prymat analizy synchronicznej	40
3.2. Etapy analizy	44
3.2.1. Definicja przedmiotu	44
3.2.2. Wyodrębnienie cech charakterystycznych tekstu	46
3.2.3. Analiza pojedynczych elementów	47
3.2.4. Synteza rezultatów	48
3.3. Podsumowanie metodologii analizy	48
ROZDZIAŁ 1.	
CHRZEST JEZUSA W EWANGELII MATEUSZA (3,13-17)	51
1.1. Granice perykopie	52

1.1.1. Tradycyjne wyróżnienie	52
1.1.2. Ramy narracyjne opowiadania	53
1.1.3. Narracyjna funkcja granic	59
1.2. Krytyka tekstu	60
1.3. Przekład i uwagi filologiczne	64
1.4. Porównanie synoptyczne	74
1.4.1. Porównanie kontekstów	75
1.4.2. Specyfika chrztu Jezusa	89
1.4.3. Gramatyczna i semantyczna specyfika narracji	91
1.5. Struktura narracji	94
1.6. Analiza szczegółowa w kontekście	96
1.6.1. Pojawienie się Jezusa	96
1.6.2. Opór Jana	101
1.6.3. Odpowiedź Jezusa	108
1.6.4. Ustąpienie Jana	116
1.6.5. Wyjście z wody	117
1.6.6. Niebios zostają otwarte	117
1.6.7. Widzenie Jezusa	119
Ekskurs 1. Zstąpienie Ducha a gołębicą	119
1.6.8. Wypowiedź głosu z niebios	126
Ekskurs 2. Pojawienie się głosu z niebios	126
Ekskurs 3. Wypowiedź a paralele w ST	130
1.6.9. Podsumowanie	141
ROZDZIAŁ 2.	
CHRZEST JEZUSA W EWANGELII MARKA (1,9-11)	144
2.1. Granice perykopy	144
2.1.1. Tradycyjne wyróżnienie	144
2.1.2. Ramy narracyjne opowiadania	146
2.1.3. Spójność narracji	151
2.2. Krytyka tekstu	152
2.3. Przekład i uwagi filologiczne	155
2.4. Porównanie synoptyczne	165
2.4.1. Porównanie kontekstów	165
2.4.2. Rozwój narracji	175
2.4.3. Gramatyczna i semantyczna specyfika relacji Marka	177
2.5. Struktura narracji	180
2.6. Analiza szczegółowa w kontekście	183
2.6.1. καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις	183
2.6.2. ἦλθεν Ἰησοῦς ἀπὸ Ναζαρέτ τῆς Γαλιλαίας	187
2.6.3. καὶ ἐβαπτίσθη εἰς τὸν Ἰορδάνην ὑπὸ Ἰωάννου	203
Ekskurs 4. Obmycia rytualne w tradycji religijnej Izraela	219
Ekskurs 5. Grzesznicy jako adresaci działalności Jezusa	230
Ekskurs 6. Działalność Jezusa jako chrzczenie w Duchu Świętym	232

2.6.4. Wizja Jezusa	238
Ekskurs 7. Cierpienie Boga?	255
2.6.5. Deklaracja głosu	262
2.6.6. Podsumowanie	275
ROZDZIAŁ 3.	
CHRZEST JEZUSA W EWANGELII ŁUKASZA (3,21-22)	277
3.1. Granice perykopy	277
3.1.1. Tradycyjne wyróżnienie	278
3.1.2. Ramy narracyjne opowiadania	278
3.1.3. Spójność narracyjna	280
3.2. Krytyka tekstu	281
3.3. Przekład i uwagi filologiczne	283
3.4. Porównanie synoptyczne	287
3.4.1. Porównanie kontekstów	287
3.4.2. Specyfika narracji	296
3.4.3. Gramatyczna i semantyczna specyfika relacji Łukasza	297
3.5. Struktura narracji	298
3.6. Analiza szczegółowa w kontekście	300
3.6.1. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν λαόν	300
3.6.2. καὶ Ἰησοῦ βαπτισθέντος	307
3.6.3. καὶ προσευχομένου	309
3.6.4. ἀνεωχθῆναι τὸν οὐρανόν	313
3.6.5. καὶ καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον...	318
3.6.6. καὶ φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι...	323
3.6.7. Podsumowanie	330
ROZDZIAŁ 4.	
CHRZEST JEZUSA W EWANGELII JANA (1,29-34)	331
4.1. Granice perykopy	331
4.1.1. Tradycyjne wyróżnienie	332
4.1.2. Ramy narracyjne	333
4.1.3. Spójność narracji	334
4.2. Krytyka tekstu	335
4.3. Przekład i uwagi filologiczne	336
4.4. Porównanie z synoptykami	340
4.4.1. Porównanie kontekstów	340
4.4.2. Specyfika narracji o pierwszym wystąpieniu Jezusa	343
4.5. Struktura perykopy	345
4.6. Analiza szczegółowa w kontekście	347
4.6.1. Widzenie przychodzącego i pierwsza wypowiedź	347
4.6.2. Wskazanie Baranka	350
4.6.3. Analepsis zapowiedzi Jana	356
4.6.4. Deklaracja o niewiedzy i celu chrztu wodą	357

4.6.5. Druga wypowiedź jako świadectwo	359
4.6.6. Widzenie Ducha i niewiedza	359
4.6.7. Analepsis mowy Boga	361
4.6.8. Widzenie i świadectwo o Jezusie	363
4.6.9. Podsumowanie	365
ZAKOŃCZENIE. WKŁAD NARRACJI O CHRZCIE JEZUSA DO TEO- LOGII EWANGELII	366
1. W Ewangelii Mateusza	366
2. W Ewangelii Marka	368
3. W Ewangelii Łukasza	370
4. W Ewangelii Jana	372
BIBLIOGRAFIA	374
INDEKS AUTORÓW	404
SOMMARIO	412

INDICE DI CONTENUTO

ABBREVIAZIONI	XIII
INTRODUZIONE	1
1. Battesimo di Gesù e orientamento della cristologia	2
1.1. Svolta biblica	2
1.1.1. Riconoscimento dell'esegesi scientifica	3
1.1.2. Rapporto con il pluralismo metodologico	4
1.1.3. Unità teologica della Bibbia	5
1.2. Svolta antropologica	8
1.2.1. Ruolo dell'umanità di Gesù	8
1.2.2. Ruolo del <i>Sitz im Leben</i>	9
1.2.3. Limiti del metodo antropologico	11
1.2.4. Umanità rivelata	11
2. Perché il battesimo di Gesù?	13
2.1. Primato dell'evento	13
2.1.1. Nella storia di Gesù	14
2.1.2. Nella tradizione apostolica	17
2.1.3. Nella struttura dei vangeli	18
2.2. Stato della ricerca	19
2.2.1. Il battesimo di Gesù nelle presentazioni tradizionali	20
2.2.2. Nel periodo della <i>Leben-Jesu-Forschung</i>	23
2.2.3. Nella classica <i>Formgeschichte</i>	25
2.2.4. Nella corrente della <i>Traditionsgeschichte</i>	30
2.2.5. Nell'esegesi cattolica	30
2.2.6. Monografie dedicate alla pericope	32
2.2.7. Storia della redazione	37
2.2.8. Tentativi di sintesi	39
3. Oggetto e metodo nei confronti dello stato della ricerca	40
3.1. Primato dell'analisi sincronica	40
3.2. Tappe dell'analisi	44
3.2.1. Definizione dell'oggetto	44
3.2.2. Individuazione delle caratteristiche del testo	46
3.2.3. Analisi dei singoli elementi	47
3.2.4. Sintesi dei risultati	48
3.3. Conclusione sulla metodologia dell'analisi	48
CAPITOLO 1.	
IL BATTESIMO DI GESÙ NEL VANGELO DI MATTEO (3,13-17)	51
1.1. Delimitazione della pericope	52
1.1.1. Individuazione tradizionale	52
1.1.2. Limiti narrativi del racconto	53

1.1.3. Funzione narrativa dei limiti	59
1.2. Critica del testo	60
1.3. Traduzione e osservazioni filologiche	64
1.4. Confronto sinottico	74
1.4.1. Confronto dei contesti	75
1.4.2. Specificità del battesimo di Gesù	89
1.4.3. Specificità grammaticale e semantica della narrazione	91
1.5. Struttura della narrazione	94
1.6. Analisi dettagliata nel contesto	96
1.6.1. Apparizione di Gesù	96
1.6.2. Resistenza di Giovanni	101
1.6.3. Risposta di Gesù	108
1.6.4. Rinuncia di Giovanni	116
1.6.5. Uscita dall'acqua	117
1.6.6. Cieli aperti	117
1.6.7. La visione di Gesù	119
Excursus 1. Discesa dello Spirito e colomba	119
1.6.8. Dichiarazione della voce dai cieli	126
Excursus 2. Apparizione della voce dai cieli	126
Excursus 3. Dichiarazione e paralleli nell'AT	130
1.6.9. Conclusione	141
CAPITOLO 2.	
IL BATTESIMO DI GESÙ NEL VANGELO DI MARCO (1,9-11)	144
2.1. Delimitazione della pericope	144
2.1.1. Individuazione tradizionale	144
2.1.2. Limiti narrativi del racconto	146
2.1.3. Coerenza della narrazione	151
2.2. Critica del testo	152
2.3. Traduzione e osservazioni filologiche	155
2.4. Confronto sinottico	165
2.4.1. Confronto dei contesti	165
2.4.2. Sviluppo della narrazione	175
2.4.3. Specificità grammaticale e semantica della narrazione	177
2.5. Struttura della narrazione	180
2.6. Analisi dettagliata nel contesto	183
2.6.1. καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις	183
2.6.2. ἦλθεν Ἰησοῦς ἀπὸ Ναζαρετ τῆς Γαλιλαίας	187
2.6.3. καὶ ἐβαπτίσθη εἰς τὸν Ἰορδάνην ὑπὸ Ἰωάννου	203
Excursus 4. Le abluzioni rituali nella tradizione religiosa d'Israele	219
Excursus 5. I peccatori come destinatari dell'attività di Gesù	230
Excursus 6. L'attività di Gesù come battesimo nello Spirito Santo	232
2.6.4. La visione di Gesù	238
Excursus 7. Sofferenza di Dio?	255

2.6.5. Dichiarazione della voce	262
2.6.6. Conclusione	275
CAPITOLO 3.	
IL BATTESIMO DI GESÙ NEL VANGELO DI LUCA (3,21-22)	277
3.1. Delimitazione della pericope	277
3.1.1. Individuazione tradizionale	278
3.1.2. Limiti narrativi del racconto	278
3.1.3. Coerenza narrativa	280
3.2. Critica del testo	281
3.3. Traduzione e osservazioni filologiche	283
3.4. Confronto sinottico	287
3.4.1. Confronto dei contesti	287
3.4.2. Specificità della narrazione	296
3.4.3. Specificità grammaticale e semantica della narrazione	297
3.5. Struttura della narrazione	298
3.6. Analisi dettagliata nel contesto	300
3.6.1. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν λαόν	300
3.6.2. καὶ Ἰησοῦ βαπτισθέντος	307
3.6.3. καὶ προσευχομένου	309
3.6.4. ἀνεωχθῆναι τὸν οὐρανόν	313
3.6.5. καὶ καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον... ..	318
3.6.6. καὶ φωινῆν ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι... ..	323
3.6.7. Conclusione	330
CAPITOLO 4.	
IL BATTESIMO DI GESÙ NEL VANGELO DI GIOVANNI (1,29-34)	331
4.1. Delimitazione della pericope	331
4.1.1. Individuazione tradizionale	332
4.1.2. Limiti narrativi	333
4.1.3. Coerenza della narrazione	334
4.2. Critica del testo	335
4.3. Traduzione e osservazioni filologiche	336
4.4. Confronto con i sinottici	340
4.4.1. Confronto dei contesti	340
4.4.2. Specificità della narrazione sulla prima apparizione di Gesù	343
4.5. Struttura della pericope	345
4.6. Analisi dettagliata nel contesto	347
4.6.1. La visione di colui che viene e prima dichiarazione	347
4.6.2. L'indicazione dell'Agnello	350
4.6.3. Analessi dell'annuncio di Giovanni	356
4.6.4. La dichiarazione sull'ignoranza e sullo scopo del battesimo	357
4.6.5. Seconda dichiarazione come testimonianza	359
4.6.6. Visione dello Spirito e ignoranza	359

4.6.7. Analesi del discorso di Dio	361
4.6.8. Visione e testimonianza su Gesù	363
4.6.9. Conclusione	365
CONCLUSIONE. CONTRIBUTO DELLA NARRAZIONE DEL BATTESIMO DI GESÙ ALLA TEOLOGIA DEI VANGELI	366
1. Nel Vangelo di Matteo	366
2. Nel Vangelo di Marco	368
3. Nel Vangelo di Luca	370
4. Nel Vangelo di Giovanni	372
BIBLIOGRAFIA.....	374
INDICE DEGLI AUTORI	404
SOMMARIO.....	412